

України за сприяння Мінцифри отримало 53 станції супутникового зв'язку StarLink, виявилось що ці станції також потребують електропостачання для того, аби вони функціонували. Іншими словами, у разі перебоїв або у повній відсутності електроенергії в певному регіоні, StarLink не може бути однозначною заміною.

На сьогодні ми бачимо складну ситуацію із застосуванням усіх засобів системи ЄСІТС для здійснення електронного судочинства, що насамперед пов'язано з війною. Воєнний стан сильно корегує цілі першорядної важливості, що змушує змістити акценти, зокрема це стосується й Електронного судочинства в Україні, що потребує якнайшвидшого настання миру задля подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рекомендації CM/Rec (2009) 1 КМРЕ державам-членам : від 18.02.2009 р. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d1961
2. Електронне судочинство: міжнародний досвід : монографія [Електронне видання] Одеса: Фенікс, 2020. 204 с. [URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>]
3. Електронне судочинство в період воєнного стану: очікування та реальність. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/242253-elektronne-sudochinstvo-v-period-voyennogo-stanu-ochikuvannya-ta-realnist>

Новікова Дар'я Віталіївна,

*студентка 4 курсу, факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції) Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Цал-Цалко Ю. Ю.*

ПРИНЦИП ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану негативно впливають на всі сфери життя в нашій країні, не винятком є і судова система. Тимчасова окупація територій, активні бойові дії стають причиною збільшення навантаження судів, які тепер мають займатися справами не тільки своєї територіальної юрисдикції. В даній роботі хочемо висвітлити принцип процесуальної економії і його практичну реалізацію під час воєнного стану.

Принцип процесуальної економії являє собою загальний принцип для процесуального права будь-якої галузі, який має на меті полегшення роботи суду та скорочення строків щодо розгляду однієї справи. Визначення цього принципу міститься в ухвалі Верховного Суду від 25 липня 2022 року у справі № 640/4843/22: «Принцип процесуальної економії (ефективності, розумності та раціональності судового процесу), в аспекті права особи на апеляційне оскарження судового рішення, передбачає можливість обмеження такого права щодо окремих визначених законом видів судових рішень, за умови, що незгода однієї зі сторін з таким «проміжним» судовим рішенням може бути висловлена у відповідній апеляційній або касаційній скарзі на «основне» судове рішення відповідно до гарантій, закріплених, зокрема, у статті 129 Конституції України (право особи на апеляційний (другий) перегляд справи [1]). Таке застосування судами принципу процесуальної економії дозволяє розглянути справу в цілому в розумні строки, запобігає можливості сторін для зловживання процесуальними правами, а також гарантує бережне ставлення до ресурсів всіх учасників справи» [3].

Таке визначення не є повним, а стосується лише конкретної процесуальної дії – оскарження в апеляційній інстанції, але з нього можемо зрозуміти, що принцип процесуальної економії полягає у забезпеченні вирішення справ без додаткових розглядів і затягування строків. Відповідно до цього принципу, справи мають розглядатися з дотриманням розумних строків, які зазначені у цивільному процесуальному законодавстві, але це не має впливати на права учасників справи і впливати на справедливість та повноту судового рішення.

Щодо законодавчого відображення принципу процесуальної економії, слід зазначити положення ст. 2 ЦПК щодо своєчасності розгляду, а також положення щодо факультативної співучасті, заборона повторного розгляду тотожних позовів, заміна неналежної сторони, зміна предмета або підстави позову, право на приєднання до апеляційної/касаційної скарги, передача справи на розгляд до іншого суду, самовідвід тощо [2].

Чому це є актуальним саме під час дії воєнного стану? Як вже було вказано, через значне збільшення навантаження, суди вимушені пришвидшувати розгляд справ, для того щоб була можливість не відкладати інші справи у «довгий ящик». В рамках цивільного судочинства дія даного принципу забезпечує застосування процесуальних засо-

бів, які в повній мірі гарантують належне забезпечення правосуддя і не обтяжують розгляд провадження зайвими процесуальними діями. Також принцип процесуальної економії націлений на заборону зловживання учасниками процесу наданих законом процесуальних прав.

На принцип процесуальної економії посилення міститься також у нещодавній постанові Рівненського апеляційного суду від 26 жовтня 2022 року по справі № 559/1816/22. Хочемо звернути увагу саме на цю справу, так як, відповідно до рішення суду, задля забезпечення принципу процесуальної економії, вважається за доцільне передача справи у господарський суд. Зміною юрисдикції визнається те, що хоч нині позов містить немайнову вимогу, але за наслідками розгляду даної справи в подальшому у позивача може виникнути право на стягнення з боржника певної грошової суми [4]. Так як це рішення розглядалося саме під час дії воєнного стану, можемо дійти висновку, що таке «перестрахування» щодо можливих наслідків від прийняття даної заяви обумовлено збалансованим розподіленням навантаження між судами різних юрисдикцій, якщо конкретна справа може бути швидше розглянута саме в господарському суді – цілком доцільно її передати.

Принцип процесуальної економії також може бути підставою щодо участі учасника справи у засіданні в режимі відеоконференції. Для прикладу можемо навести ухвалу судді Дубровицького районного суду Рівненської області щодо заяви представника позивача. Адвокат Маєвський О. А., який подав заяву, обґрунтував її тим, що в умовах воєнного стану, а як наслідок через дефіцит пального, він не зможе з'являтися у судові засідання і, задля дотримання принципу процесуальної економії та недопущення затягування розгляду справи, вбачає за необхідне брати участь в режимі відеоконференції [5]. Як бачимо, у даному рішенні є ще одна процесуальна новела, яка відіграє значну роль під час дії воєнного стану: можливість брати дистанційну участь у засіданні.

Щодо відмови у відкладенні розгляду справи, прикладом може слугувати рішення Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 05 липня 2022 року у справі № 212/8114/21. У даній справі відповідач не з'явився у судові засідання, посиляючись на воєнний стан та неможливість прибути до суду, тому його представник подав клопотання до суду щодо відкладення розгляду справи до закінчення воєнного стану через вище вказані обставини. Але суд відмовив, обґрунтувавши таке рішення спокійної обстановкою у регіоні, та послався на ст. 2 ЦПК, а саме п.10 та 11 ч. 3, в яких

зазначено, що одними з основних принципів цивільного судочинства є розумність строків розгляду справи та неприпустимість зловживання процесуальними правами. Виходячи з того, що справа належить до малозначних, а також за наявності відзиву відповідача на позовну заяву, суд не вбачає підстав для відкладення розгляду справи [6]. Аналізуючи дане рішення, ми можемо дійти висновку, що не завжди дія воєнного стану може бути належною підставою для відкладення розгляду справи чи відсутності учасника у судовому засіданні, так як має враховуватись і навантаження судів, яке тільки збільшується через відкладення розгляду справ, зупинення розгляду тощо.

Отже, враховуючи викладене, можемо зробити висновок, що принцип процесуальної економії – «ключ» до пришвидшення та збільшення ефективності в діяльності судів, що особливо необхідно під час дії воєнного стану. Цей принцип є підставою для застосування різних процесуальних дій, які сприяють економії часу: участь у режимі відеоконференції, зміна підсудності, заборона штучного подвоєння судового процесу тощо. Хоч в ЦПК і містяться норми про розумність строків та своєчасність, вважаємо за необхідне й чітко закріплення принципу процесуальної економії, щоб це положення стало доступнішим для учасників процесу і у своїх клопотаннях, заявах, позовах вони могли посилатися на нього, а також для їхнього розуміння процесуальних вимог в даному аспекті в разі відмови зі сторони суду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Ухвала Верховного Суду від 25 липня 2022 року у справі № 640/4843/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105401978>
4. Постанова Рівненського апеляційного суду від 26 жовтня 2022 року у справі № 559/1816/2.2 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106963800>
5. Ухвала Дубровицького районного суду Рівненської області Отупор К. М від 15 червня 2022 року у справі № 949/698/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104771663>
6. Рішення Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 05 липня 2022 року у справі № 212/8114/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105183080>